

Naši kraji in ljudje

40-letnica Sokolskega društva v Zagorju ob Savi

Društvo ob blagoslovitvi prapora 1. 1891.

Zagorje, 14. avgusta.

40 let neumornega dela in jeklene požarnosti praznuje naše društvo. Mnogo krepkih mišičastih mož je vzgajilo in jih narodno čvrsto utrdilo v dobi najhujših narodnih bojev. Tyrševe ideje so se udeležile

J. Narad

le najprej v krajih, kjer je bil pritisk Nemcev in Nemčurjev najhujši. Za Sokolom v Mozirju, ki je bil ustanovljen 1. 1880 in je spadal k poznejši CSŽ, je bil ustanovljen malo pred Sokolom v Celju, 1. 1890. »Sokol v Zagorju ob Savi«.

Narodno čutečih zavednih ljudi je bilo takrat v Zagorju bolj malo. Pod vodstvom Nemcev in nemčurjev se je ustanovila schulvereinska šola, poleg tega Südmarch in Volksrath, ki sta budno pazila na to, da je bil vsak poizkus narodnega pokreta čimprej udušen. Vsakokratne volitve v občinske zastope so se vršile pod strogim nadzorstvom nemške klike in gorje delavcem pa tudi kmetom obrtnikom, ki so se drznili voliti slovenske kandidate.

Okoli 1. 1888. je bil v St. Lambertu imenovan za župnika zaveden Slovenec, pokojni g. Anton Berce, ki je često zahajal v našo dolino. Kmalu je uvidel, kako se sistematično utrjuje nemškutarstvo ter sklenil zastaviti mu pot. V Zagorju samem pa je že dalje časa pripravljati teren bodočemu Sokolu Ivan Mrak, ki je bil že član Sokola v Ljubljani. Med prvimi, ki so se takoj zavzeli za ustanovitev, so bili bratje: J. Modic, J. Zimmermann, Fr. Mandelj, Iv. Tauber st., P. Weinberger, M. Medved, katerega so na predsestanku določili za starosta, Fr. Poljšak, L. Jerin in J. Narad, od katerih sta zadnje dva še danes živa in še vedno pri društvu. Na prvem sestanku so izvolili pri-

pravilni odbor, ki je sestavil pravila in bil potem na prvem občnem zboru 20. aprila 1890. izvoljen kot prvi odbor »Zagorskega Sokola«. Podstarosta je bil Pavel Weinberger, tajnik I. Mrak, blagajnik J. Cimerman, Modic, Jerin, Mandelj pa odborniki. Pripili so takoj 103 člani. Telovadili so pod kozolcem brata Weinbergerja pod vodstvom Skrivnika i. dr. Prirejali so tudi pogoste izlete in sestanke, na katerih so nastopali razni govorniki. Kmalu so se pojavili poleg nemčurjev še drugi nasprotniki, ki so eni na ta, drugi na drug način odvrčali ljudstvo od Sokola. Ker je bila uspešna smotrna telovadba pod kozolcem skoro nemogoča in omejena le na polne mesece, je starosta Medved sezidal na lastne stroške majhno telovadnico ob cesti Zagorje-Kotredež, kjer so telovadci še marljivo telovadili. Uvedli so pozneje telovadbo ženskega oddelka, ki ga je vodila Marica Jesih.

Društvo je začelo misliti na zastavo. Ko je bila polovica potrebne svote že zbrana, je na predlog župnika Brceta odbor sklenil, naj krasni prapor poleg Sokola še podoba prvih slovanskih blagovestnikov in razširjevalcev slovanske misli sv. bratov Cirila in Metoda. Zastavo so izdelale usmiljene sestre iz Zagreba. Ob razviti so jo hoteli imeti tudi blagoslovljeno, kar je pa tedanji župnik odklonil. Šele na ponovno intervencijo pri škofu je bila blagoslovitev dovoljena, toda le zunaj cerkve, dočim je bila zastava steklarjev, odeta s frankfurtskimi, ne samo blagoslovljena, ampak tudi razstavljena v cerkvi. Razviti in blagoslovitev se je vršilo 17. maja 1. 1891. Kumovala je g. Marija Medvedova, kot tovariša pa

J. Modic

Jubilej odličnega šolnika

Danes obhaja naš znani pedagog Ludo vik Črnež svojo šestdesetletnico. Doma iz idiličnega Frama kot sin ugledne rodbine je študiral v Mariboru, kjer je polo-

žil 1891. na učiteljsko zrelostni izpit. Služboval je kot učiteljski suplent v Ljubli, kot začasni in pozneje kot stalni

podučitelj v Makolah, kjer je našel svojo zvezo življensko družico v Georgovi hizi, ki je slovela po vsem slovenskem Štajerju. Iz Makol je prišel kot stalni učitelj v Oplotnico, od tam pa kot šolski voditelj v Griže. Po prevratu je postal šolski nadzornik za celjski, laški in vranski okraj. Pred tremi leti je stopil v pokoj.

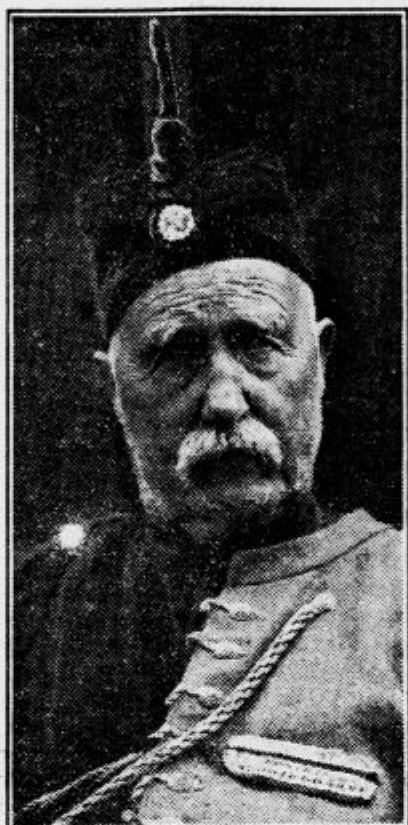
Že v Avstriji so ga spoznali kot izvrstnega šolnika ter mu ponujali razna odličja mesta, seveda za ceno, ki jo je s prezirjem zavrnil. Takrat je mnogo pretrpel, a hodil je vedno — glavo pokonci in z nasmehom v licu svojo ravno pot.

Cemej je rojen pedagog. Njegovi spisi in razne pesmice kažejo, kako globoko je poznal otroško dušo. Sestavi je tudi Treto čitanko in priredil novo, strokovno, njaško izdajo Lavtarjevih računice. Bil je nedosegljiv nadzornik. Ko je stopil v razred, so se zaškrile mladni oči, ves občajni strah je minil, nastalo je nepopisno življenje. Namesto dolgovernih teoret. č. nih razprav je pokazal vedno takoj v šoli, kako je treba ravnati, vzgajati. Vsak učitelj se je lahko od njega mnogo naučil. On je bil najboljši, strogo pravičen predstojnik, razen tega pa izvrsten, povsod in vedno dobrodošel zabavnik. Udeleževal se je in se še udeležuje v raznih društvi. Seveda je tudi svoji obitelji vzoren oče. Tako lahko slavljence s pozorsom gleda na svoje plodonosno življenje.

Zelimo mu še mnogo srečnih let!

sta bila Franjo Poljšak in Micika Müllerjeva. Zabijanja žeblijev se je udeležilo mnogo zavednih zagorskih in okoliških rodbin, dekleta pa so pripela na prapor nebroj svilenih trobojnih trakov, ki ga še danes krasi. Poleg drugih je imel dr. Ivan Tavčar krasen navdušujoč govor na veliko množico prisotnih. Pri popoldanskem društvenem nastopu je poleg gostov nastopilo tudi častno število domačih telovadcev. Kmalu se je začelo gojiti tudi petje in prirejanje dramatičnih predstav. V koliko je proniknila narodna zavest v dolino se je najbolje pokazalo 1. 1893, ko so bile volitve v občinski zastop, pri katerem so v II. in III. razredu imeli slovenski kandidati večino in tako dobili prvega slovenskega župana. Začelo se je še hujše preganjanje Sokolov. Ob priliki izletov so jih neprijatelji obmetavali z raznimi žaljivkami in jih često dejansko napadali. V takih prilikah in pod takimi pogoji je bilo sokolsko delo težko nadaljevati. Vrste so se začele krčiti. Ostali so le posamezni trdni in zavedni. Prvega večjega izleta se je društvo udeležilo v Zagrebu ob priliki deželne razstave s praporom in 30 člani, od katerih jih je več tudi nastopilo. Ustanovitve Sokola v Postojni se je udeležilo 65 članov z društveno godbo in pevskim zborom. P. Weinberger, M. Medved in F. Roš (zadnji iz Hrastnika) so se udeležili kot deputacija v tedanjih slavnostnih krojih 1. 1895. vsesokolskega zleta v Pragi.

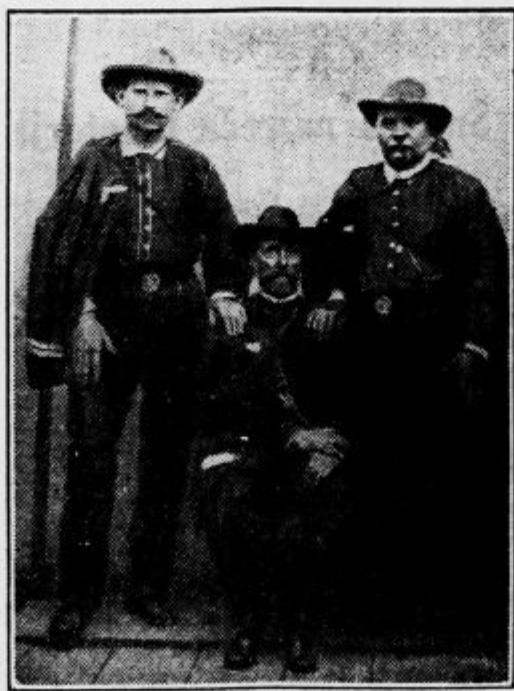
Dne 10. aprila 1894. je prvič posegla med sokolske vrste smrt in ugrabila agilnega člana Petra Kovača, čev. mojstra iz Toplice. Društvo ga je pokopalo na lastne stroške in ga korporativno spremilo na njegovi

L. Jerin

zadnji poti. Komaj dve leti za tem je pa zagorskega Sokola zadel nov udarec — umrl je vodja društva brat M. Medved, ki mu je bil od ustanovitve vso dobo požrtvovalen in delaven starosta. Veličastnega pogreba so se udeležili poleg celokupnega domačega članstva tudi ljubljanski in celjski Sokol ter več drugih društev.

Sistematično gojena telovadba je vedno bolj napredovala, toda radi čim večjega ostalega društvenega delovanja se je čutila potreba lastnega krova, pod katerim bi bili mogoči čim večji razmah in čim hitreje napredovanje. Prvi sestanek, na katerem so se je vršil v sredi 1. 1897. Zbrani so bili se posvetovali o postavitvi lastnega doma, bratje Firm, Jerin, Weinberger Fr. in Ferdo Poljšak, ki je bil to leto izvoljen tajnikom društva. Začeli so zbirati prispevke za sklad »Sokolski dom«. Pri eni poznejših odborovih sej je bil izvoljen stavbeni odsek za postavitev »Narodnega doma« s predsednikom Pavlom Weinbergerjem na čelu. Decembra meseca se je odsek osamosvojil in izdelal tudi pravila, katere je oblast 20. maja 1900 leta potrdila. Nenadoma pa so se zanesli v društvo zunanji prepri, ki bi ga tirali v pogubo, da se niso z vso silo zavzeli za obstoj kremeniti sokolski značaj in ga spravili zopet na prejšnjo višino. Toda gradba sokolskega doma je ostala le ideja in želja celokupnega članstva. Šele 28. januarja 1906. je občni zbor votiral vsoto 200 kron za zgradbo »Sokolskega doma« in opustil namero graditi »Narodni dom«. V dveh letih je fond narasel na 4500 kron. Na izrednem občnem zboru 18. oktobra 1908. je bil izvoljen nov gradbeni odsek 12ih članov s predsednikom Ferd. Poljšakom, ki je predložil tudi že načrt

Od leve na desno: Pavel Weinberger, Matija Medved, Ferdo Roš na vsesokolskem zletu v Pragi 1. 1895.

ELIDA
BATH
SOAP

Daje bogato blago peno

doma. »Posojilnica v Zagorju« je darovala veliko stavbišče in precej prostora za letno

Dr. Zarnik

telovadišče, neimenovani dobrotnik 2000 K, starosta dr. T. Zarnik 300 K, kumica gospa Medvedova 300 K, in g. Iv. Müller 4000 komadov opeke. 26. aprila so začeli kopati temelji za zgradbo. Zidarska dela je prevzel zidarski mojster A. Zajc iz Renč pri Gorici, tesarska dela pa g. Flere. 12. junij je bil najvažnejši zgodovinski dan »Zagorskega Sokola«. Svečano je bil vzidan temeljni kamen. Ponosna stavba se je začela dvigati in bila že jeseni pod streho ter urejena v toliko, da so telovadili že v novem poslopju.

29. avgusta je priredilo društvo javni nastop prvič pod svojo streho. Na predvečer prireditve pa se je ponesrečil eden prvih najmarljivejših sokolskih delavcev, načelnik in odbornik stavb. odseka, brat Dragotin Kolenc, ko je postavljaj pavišione in tribune na veseljenem prostoru. Podlegel je poškodbam 3. novembra — kot prva žrtev, položena Sokolskemu domu na altar. Društvo ga je še pred njegovo smrtjo nagradilo za njegovo vzorno požrtvovalnost, toda v svoji skromnosti jo je odklonil. Brat Poljšak mu je na društvene stroške oskrbel njegov tih zadnji dom.

Naslednje leto (1910) je bil dom tudi v notranjosti popolnoma urejen. Slavnostna otvoritev 4. sokolskega doma na Slovenskem se je vršila 17. julija 1910. S prvimi jutranjimi vlaki došle goste je pred občinsko hišo pozdravil takratni rapredni župan Fr. Weinberger kot Sokol. Po obhodu je pred domom brat Poljšak slavnostno izročil ključ starosti br. dr. Zarniku in s tem predal ponosno stavbo društvenemu odboru.

Pri delu in skrbeh za lastno hišo pa člani niso zanemarjali ostalega društvenega dela. 10. avgusta 1908. se je v Hrastniku ustanovil odsek zagorskega društva, ki se je po-

Zagrebčiki zmagovalci s koburo mesta Cetinje.

zneje osamosvojili. Poleg redne telvadb, običajnih letnih prireditev in dramatičnih predstav se je gojila glasba in društveno petje, ki je posebno oživelo po letu 1902. s prihodom učitelja, sedanjega šol. upravitelja in člana društvene uprave br. Janka Levstika in skladatelja Emila Adamiča, ki imata mnogo zaslug, da je petje in glasba danes v dolini tako razširjena. Leta 1911.

se je postavil oder, na katerem se uprizarili prvo predstavo »Veroniko Deseniško«. Ob vsakoletnih počitnicah je tudi večina zagorskih dijakov krepko podpirala delo in stremljenje društva. Sploh je društvo po letu 1910. vsako leto uspešneje razvijalo svoje ideje in krakalo od uspeha do uspeha, dokler ni njegovega dela ustavil trd ukaz o pričetku svetovne vojne. 26. junija je podajalo s javnim nastopom članstvo rezultate svojega vežbanja. Pripeljalo se je z jutranjimi vlaki mnogo gostov, posebno Celjanov. Sredi največjega dela pa je prišel ukaz, s katerim je bila prireditve prepovedana. Člani v kroju so se morali celo pri zagorskih bratih preobleči v civilne obleke, da so se ob povratku izognili izgredu in provokacijam nahujskanega ljudstva. Vse sokolsko delo se je moralo prekiniti. Dom se je moral izprazniti in staviti erarijo na razpolago za eventualno uporabo. Najboljši sokolski delavci so sledili trdemu ukazu in odšli v vojno. 46 bratov Sokolov je zapustilo društvo, svoje domove in drage svojce. Zanimivo je, da je br. Blažič eden najnavdušenejših Sokolov tiste čase, dobil prvi pozivnico za odhod. Ves čas vojne so bili vojaki Sokoli vsestransko

Ferdo Poljšak

preganjani, pošiljali so jih v prve bojne vrste in jim dajali zanje danes časten pečat »p. v.«. Pojavilo se je nebroj vojnunov, ki so naše brate širom domovine ovajali avstrijskim oblastem. Edini greh, ki so ga imeli, je bil ta, da so nosili v prsih kremito narodno srce. To je teroristom zado-stavalo, da so jih pošiljali na fronte ali v ječe.

Vse narodno napredne gostilne so bile skrbno nadzorovane ter so bili gostje kakor lastniki v vedni revarnosti. Nemci in nemčurji so celo imenovali del Toplice »Srbenviertel«. Posebno piko so imeli na br. Jerina, ker je njegov sin gimn. abiturient in član Sokola I. v Ljubljani po dovršenih študijah odšel kot telovadni učitelj v Krivo Palanko. Zaradi svoje narodne zavesti ni mogel dobiti službe doma, zato mu je Slov. Sok. Zveza preskrbela v Srbiji. Ker ni dobil potnih listov je preplaval Drino in stopil na srbska tla. Straža je sicer streljala, a ga ni zadela. Med svetovno vojno se je boril kot dobrovoljec v srbski armadi in padel 16. septembra 1916. na Kajmakčalanu. Poleg tega so bili preganjani tudi mnogi drugi, posebno sedanji župan br. A. Grčar, ki je bil celo 44 dni interniran na Ljubljanskem gradu in je njegovo življenje viselo že na nit. Sokoli so ob prevratu zakrili in odhitieli Zagrebu in Beogradu v objem. 8. decembra 1918. se je vršil po 4 letnem odmoru občni zbor ob veliki udeležbi članstva. L. 1914. izvoljeni tajnik, učitelj br. Lojze Kolenc je v daljšem zanosnem govoru orisal težke razmere Sokolstva med svetovno vojno in podal načrt bodočega velikega dela. Članstvo je počastilo spomin štirih padlih članov, ki so žrtvovali svoje vse za boljšo bodočnost juoslovenskega naroda. Izvoljen je bil odbor s starostom Poljšakom, tajnikom Kolencem, načelnikom Ot-

Zgoraj Sokolski dom, spodaj nekdanja telovadnica.

V. Williams:

KRVAVA MAŠA

Epopeja velike francoske revolucije.

»Prinesem vam večerni list, gospodje,« je rekel. Potem je trdoma začel čitati:

»Desetega thermidorja v drugem letu republike se morejo zgledati pred tribunalskim sodiščem sledeči gospodje: Beauvais Auguste, Chantemesse Alexandre, Epinglier Robert, Foth... Foth...« jezno se je počehljaj po glavi. »Vraga, tega imena ne morem prečitati. Nu, tisti Anglež, ki je prišel davi k nam.« Nato je nadaljeval: »Hen-nequin, Armand...«

»Nikar se zaman ne trudite, prijatelj Richard,« ga je prekinil de Mailly. »Vtaknite svojo polo v žep in povejte nam rajši, kaj se je zgodilo novega v Parizu!«

»Da! da!« so vzdikali jetniki z vseh strani. »Povejte nam, Richard, kaj je novega?«

Ječar je dvignil roke in zmajal z glavo. »Dovolj zgodaj boste zvedeli, deca, kaj je novega!« je odvrnil. De Mailly se je zasmejal.

»Norčevati se hočete iz nas! Jutri zjutraj boste odklenili vse ječe in vsi bomo prosti!«

Ječar je pogledal na polo v svojih rokah. »Vse to je na državljana Robespierrea...«

»Državljanu Robespierrea?« je zavreščal igralec kakor jezen petelin, »ta sedi vendar pod ključem! Meni ni državljani Robespierre nič mar!«

»Morda!« je mirno odvrnil ječar. »A vam brčkone ni znano, da je bil Robespierre pred eno uro na povelje komune izpuščen!«

Te besede so bile kakor strela z jasnega neba. Škof se je prvi spet zbral.

»Tedad nam naj bo Bog milostljiv!« je dejal.

»In kaj je z Robespierreovim bratom?« je vprašal de Mailly.

»In s Couthonom?« je vzdiknil drugi. »In kaj je s Saint-Justom?« je vprašal tretji.

»Vsi so spet prosti,« je bil odgovor; »v tem trenutku so zbrani v mestni hiši in razmišljajo, kako se naj iznebijo zarotnikov!«

In zdaj je čital dalje. Vsi so bili potrjeni. Jutri bodo morali vsi

razen dveh pred sodnike; to je pomenilo, da bodo morali vsi na morišče. Potem je ječar pobral svetilko, vrata so se zaprla za njim in jetniki so ostali sami s svojimi obupom.

Hektor je bil izmed vseh najbolj miren. Misel, da bo jutri umrl, mu je lajšala trpljenje nad Loisonkino smrtjo.

Zleknil se je na slami in zaspal, kakor jih je že mnogo spalo na tem kraju svoje poslednje spanje. Po dolgih tednih se je prvič čutil varnega, pokojnega in povsem vdanega v svojo usodo.

Nekdo ga je močno tresel, dokler se ni zbudil. Jutranje sonce je sijalo skozi železno rešetko na oknu. Okrog njega so ležali ostali jetniki in ječali v snu. Ječar se je sklonil k njemu.

»Hej, čujte, vstanite! Prišli so po vas!« je zaklical.

Hektor je vstal in se opotekel. Udje so mu bili kakor svinec. Zrak je bil težak in zatohel.

Med vrati je stala straža.

»Naprej,« je zaklical mož, »kako dolgo naj še čakam?«

Hektor se je čudil, da so bili prav njega prvega poklicali. In zakaj samo njega? Peljali so ga po stopnicah navzgor in naprej po dolgem hodniku. Ječar je odprl neka vrata in porinil Hektorja naprej. Takoj je spoznal sobo registrature, kjer je bil zadnjikrat videl Darrasa. Ječar je stopil k pisalni mizi in nekaj govoril s službujočim častnikom. Zdajci pa je častnik dvignil glavo in Hektor je spoznal — O' Farrella...

Irec se je delal, kakor da Hektorja ne pozna.

»Identificiram jetnika,« je dejal ječarju. »In tu,« tako govoreč je porinil pred ječarja polo papirja, »je nalog za njegovo izpustitev. Kakor vidite, je vse v redu.«

Ječar je vzel polo v roke, jo vestno prečital in spravil v prsni žep. Potem je položil preden odprto knjigo.

»Ali vas smem prositi, da podpišete, gospod komandant?« je prosil.

»In ob kateri uri lahko pričakujem naših visokih gostov, državljana Robespierrea in njegovih tovarišev?« je vprašal ječar, med tem ko je spravil knjigo v predal pisalne mize.

»Približno ob desetih,« je odvrnil O' Farrell. »Vsekakor še za časa, da pridejo pred tribunalsko sodišče. Pravijo, da sploh ne bo potreba obravnave, ker jih je že skupščina brezpogojno obsodila. Tukaj jih bodo samo identificirali in potem — hajd na dvokolnice! Tako mi Pilata, to moram videti. Moram videti, kako bo

šinilo ostro rezilo Robespierrea za vrat!«

»To ti rad verjamem, državljani,« je veselo odvrnil ječar. »Tudi jaz bi bil rad priča tega!«

Major je stopil k Hektorju, mu položil roko na ramo in velel z resnim glasom:

»Pojdiva!«

Ječar jima je odprl vrata; počasi sta stopala preko dvorišča. Pri glavnem vhodu je stala straža. Ko je zagledala O' Farrella, je hitro odrinila zapah in odprla vrata. Stala sta na dvorišču, kjer je bil Hektor poslednjič videl svojo ljubljeno Loiso.

Ob tej misli ga je mahoma obšla velika slabost. Kolena so mu klecnila in skoro bi bil padel, da ga ni major prestregel v svoje čvrste roke.

»Glavo pokoncu, človek božji,« mu je šepnil na uho in ga potegnil dalje. »Mar ne veste, da ste prosti?«

»Joj, zakaj mi niste dali v miru umreti!« je obupno vzdiknil Hektor.

30. POGLAVJE

V Londonu

Tajinstveni tujec, ki je bil s svojim prihodom razburil Mrs. Barclayjevo in vse prebivalce gostilne »Pri Roži«, je sedel v svoji sobici in večerjal. Spodaj na dvorišču je že pol ure čakal potniški voz z najhitrejšimi konji mesteca Dovera. Mr. Ino Smithers, trgovec z žitom, ga je bil naročil.

»On je bil tisti, ki je pripeljal tuja k »Roži.«

»Dajte nama prijazno sobo, Mrs. Barclayjeva,« je dejal krčmarici, »in kaj dobrega pod zob. Gospod mora še v tej uri odpotovati v London! In ne pozabite nama prinesiti kozarec dobrega vina!«

Mladi tujec je bil s vsem zadovoljen. Mr. Smithers se mu je bil ponudil za družabnika med večerjo, a tujec je prijazno, vendar pa odločno odklonil. Rekel je, da ne bi hotel zadrževati Mr. Smithersa, ker ga čaka njegova rodbina, in da se itak takoj odpelje dalje.

Tujec je bil izredno prikupljiv in ljubezniv, a na prijetnem obrazu mu je bila zapisana globoka žalost. Mrs. Barclayjeva mu je bila sama postregla. Pri tej priliki si ga je natančneje ogledala. Ko je bila vstopila, je skrival obraz med dlanimi. V svoje veliko začudenje je gospa zapazila, da je nosil pod plaščem popolnoma razdrapano obleko. Ovratnik je bil trd in bel, a suknja je bila na rami vsa raztrgana.

Neprestana nevarnost!

Komar krade Tvojo moč, muči Ti živce in kvari delo in veselje. Neznosen, vedno nevaren večkrat, zakaj ga trpiš? Škropi s Flit-om.

Flit je smrtonosen muham, komarjem, bolham, moljem, mravljam, škurkom, stenicam in njihovim jajcem. Tebi ne škodi. Ne pusti madežev.

Ne zamenjaj Flit-a z drugimi različnimi sredstvi. Pazi na vojaka na rumeni konvi s črnim robom.

FLIT

usmrti nažlo

Trstje za strope

naročajte le pri domači tvornici,

katera EDINA izdeluje to blago iz najboljšega materiala in prodaja najceneje

Jos. R. PUH, Ljubljana
Gradaška ul. št. 22. tel. 2513

Velik trgovski lokal

s prostornim dvorišnim skladiščem na Aleksandrovi cesti se ODDA za

1. september 1930.

Prostorni pisarniški prostori

s centralno kurjavo in razsvetljavo se ODDAJO v palači Ljubljanske kreditne banke.

Pojasnili pri upravi bančne palače v Ljubljani. 10410

Z zakonom zaščiteno.

Svetovni patent.

Za vsakega kulturnega človeka je higijena življenjska potreba! Posebno pri uživanju raznovrstnih pijač je v tem oziru potrebna največja opreznost.

Originalna angleška

SPARKLET
SIFONSKA STEKLENICA

proža mogočnost najbolj higijeničnega pripravljanja najraznovrstnejših pijač, potrebnih za vsakdanje življenje ter potemtakem služite svojemu zdravju, ako si nemudoma nabavite tako steklenico!

Dobi se v večini drogerij, lekarn, trgovin z delikatesno, železno in stekleno robo. 164

! Cena Din 150.— !

Centrala: Jugoslovansko Sparklet poduzeće d. d., Zagreb (Martićeva ulica 31).

Vsakovrstno
DOGAN POHIŠTVO
LJUBLJANA za opremo stanovanj in pisarn
Dunajska cesta 17Sprejmemo
šoferja

treznega, z večletno prakso, za avto direktorja industrijskega podjetja v Dalmaciji. Mora biti naš državljan, avtomehanik. Prednost imajo (po možnosti z znanjem nemškega jezika), oženjeni brez otrok, ker lahko tudi žena dobi zaposlitev. Plača 1500 Din, poleg stanovanja, kurjave in razsvetljave. Ponudbe s prepisom spričeval pod »Savjestan br. 883« na oglasni oddelek »Jutra«. 11386

Original Lutz peči

zazidane s šamotom in s kremenčevim kamenjem v nepregorljivi masi postavlja in ima stalno v veliki izbiri v zalogi po najnižjih cenah samo 293

Inž. Guzelj, Ljubljana — Šiška
Beljaška ulica 4 v. hod Celovška cesta 58
Telefon 3254 Original LUTZ PEČI Telefon 3252

Prostovoljna
prodaja zemljišč

Berglez Alojzij, posestnik v Blatni Brezovici številka 6, prodaja iz proste roke pod ugodnimi pogoji svoje v katastralni občini Karlovskega predmestja tik ob Dolenjski in Peručevi cesti in poleg Dolenjskega kolodvora ležeče stavbene parcele in travnike, ki so bile last ranjkega g. Berglez Antona. Stavbene parcele so z ozirom na njih lego posebno pripravne za kako večje tovarniško podjetje. Natančnejši pogoji se polzvedo pri notarju Mate Hafnerju v Ljubljani in pri lastniku. 11381

Tovarniško skladišče manufakture v Zagrebu išče za Slovenijo

zmožnega in pri trgovcih dobro vpeljanega

ZASTOPNIKA

po možnosti s sedežem v Ljubljani, ki obisku je vso Slovenijo z lastnim ali tujim avtom.
Ponudbe z zahtevo provizije na oglasni oddelek »Jutra« pod »Rentabilno«. 11415

SERIOZNE ZASTOPNIKE

za obiskavanje privatnih strank z odličnim predmetom domače uporabe SPREJMEMO.
Marljivi zastopniki(ce) naj se javijo direktorju Davidoviću, Ljubljana, hotel Union. 11421

Potrti globoke žalosti naznanjamo, da je nas dragi soprog, oče, brat, svak in stric, gospod

Ivan Basle

stavbenik

dne 12. t. m. po kratkem, mukepolnem trpljenju, previden s tolažili svete vere, bogu vdano preminul.

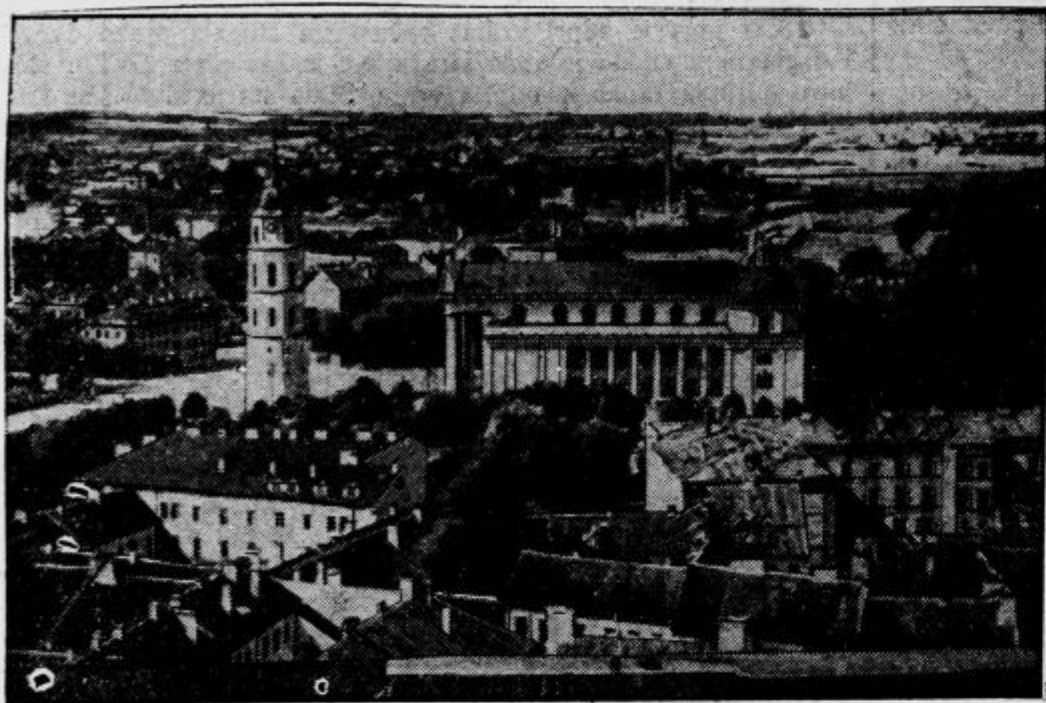
Pogreb nepozabnega pokojnika bo v četrtek 14. avgusta ob 9. uri iz hiše žalosti na farno pokopališče v Gomilskem.

Trnava, dne 12. avgusta 1930. 11417

Zalujoča rodbina BASLE in sorodniki.

INSERIRAJTE V „JUTRU“

Iz življenja in sveta

Poljsko-litovska razmejitve pride pred D. N.

Pogled na mesto Vilno, ki si ga lastijo Litovci in bi ga radi proglasili za svojo prestolnico, dasi je na poljskem ozemlju. Poljsko-litovski mejni spor pride na razpravo pri Društvu narodov v ženevi dne 5. sept. Ozemlje, za katero se prepirajo Poljaki in Litovci, je pretežno belorusko.

Dunaj na „Urlaubu“

Dunaj, v avgustu

Po dolgih zimskih dneh, prežitih v dimu zatohtih, zakurjenih vinskih kleti, v šibelcih in kavarnah, se avstrijska metropola prebudi v spoznanju, da je pomlad, poletje, da so zunaj nekje livade in gozdi, griči in gore in mir, mir...

Metropola se prebudi v spoznanju in nenadoma postane važna točka in vprašanje slehernega člana teh milijonov ljudi: »Kam na počitnice?« To je v tem času jedro razgovorov. Če sreča prijatelja, je prvo obligatno vprašanje: »Wann gehen Sie auf Urlaub?« Počitniška mrzlica prevzame slehernega človeka. Predsednik republike, kakor tudi njegov skromnejši uradnik gresta »auf Urlaub«; najbogatejši industrialec, kakor tudi najmanjši trgovčič gre »auf Urlaub«, samo če je kolikor toliko prebita trda kost, ki se ji po naše denarna sredstva pravi: »Auf Urlaub...!«

Toda kakor povsod, so tudi tukaj najrazličnejši nazori, a še bolj različna so sredstva glede počitnic izven Dunaja. Splošno pa se kaže nekakšna potreba po letovišču. Čudno je to tem bolj, ker tudi najrevnejši časopisni kolporter o tem sanja. Pa seveda, nekda so bili drugačni časi in ti so se spremenili; le neodoljive želje preteklosti so ostale. Baš zaradi tega je tako veliko hrepenenje po počitnicah in letovišču pri bednem delavcu iz Ottakringa kakor pri lastnikih velikanskih trgovin na Kärntnerstrasse ali pa na

Mariahilferstrasse. Kakor v cesarskih dneh!... In sedanja majhna Avstrija, z množico brezposelnih, kaj naj nudi? Nudi že, ampak... Vendar veliko število jih je zunaj. Precej! Morda petina, morda še več!

Človek bi mislil, da poleti metropola izumre. Saj jih je poln Bad Ischl, poln prelepi Helenenthal, aristokratski Semmering, Wachau, raztegnjen vzdolž Dunava. Vse polno jih je ob Vrbskem jezeru, ob Osojskem, obdanem s hribi, ob idiličnem Nežiderskem itd. itd. In pri vas v Dalmaciji, in ob Kvarneru, in v Italiji...

Bad Ischl, to je sijajno. Letos je Ischl v modi in letoviščarjev ima prepolno. Polne so njegove prekrasne vile, sijajni hoteli s svojimi stezicami in izprehodi. Bad Ischl je bilo eno izmed najbolj priljubljenih letovišč cesarja Franca Jožefa. Od tod je hodil na lov v gore in gozdove. Na sredi velikega parka stoji vila, preprosta, polna lovske trofeje. V tej vili je podpisal cesar pred 17. leti, 24. julija 1914, ultimatum Srbiji, svojo usodo in evropsko nesrečo. Grenki spomini za onih malo Avstrijcev, ki so ostali zvesti starim idejam in sanjam. In sedaj, kolikor jih pride, se jih ustavi baš v isti vili v restavraciji, bodisi za en popoldan, bodisi za več dni, in vendar je nekdašnja vila milostno sprejemala le kralje in kneze in podobno gospodo. Pozabljeni so spomini, pozabljena slava nekdanjih dni. Življenje gre naglo svojo pot.

Dunajčan na počitnicah je morda

eden izmed najvselejših tipov. Pa tudi oni, ki ostane v »preljubem Dunaju«, ni dolgočasnejši. Kljub velikemu številu onih, ki so šli na letovišče, so parki, katerih ima Dunaj zelo mnogo, še vsi živi; a še bolj živa so kopališča. Kakor n. pr. ona na Aspernbrücke, v Nussdorfu, Gänsehäufel, Alte Donau, v Klosterneuburgu, ali pa v bolj oddaljenem Kitzendorfu. Skakanja, plesanja, vsakovrstne zabave, kakršne si pač kdo le poželi, je tam dovolj. Vrh tega baš sredi prirode. Grmovja za zaljubljenca in one, ki se solnce boje, široke plaže in peska je na razpolago onim, ki hrepenenja po morju ne morejo utesiti. Pa smeha, življenja, in to Dunajčan ljubi. In izredno družaben je Dunajčan. Tam vas n. pr. nekdo povabi na partijo rummija ali pa bridgea, med tem ko se z vami moči v Dunaju; pred seboj ima plavajočo mizico ter šop nezmočljivih kart. Pa zopet razni ritmični plesi, razne telovadne vaje, drsanje v vodo itd. itd. Nehote se človek potopi v opazovanje vseh mogočih tipov najrazličnejših ras. Opazovanje in študiranje teh je pravi užitek. In ženske! Tako raznovrstna zbirka, da človek tuhta, kam bi vrgel pogled. Debele, vitke, suhe, majhne, grde, lepe, joj, kam bi! Pred teboj sedi krasna, prisegel bi, čisto krasna blondinka in lepa, lepa! Ko se okreneš, zagledaš moreto, moreto črno kot vrag. »Na sredi teh črnih oči, tri sto...« Isto tako so kostumi različni. Izrezljani, kjer se kaj izrezljata. Čim večjo površino telesa je pač treba izpostaviti solncu. Vse linije pridejo do izraza. Debelejša bolj nego tanka, modernejša od »passable«. Ne mogel bi jih opredeliti brez množice pridevnikov in pridevkov.

To so skupna kopališča. Toda zelo mnogo je onih, ki imajo čez poletje svojo lastno hišico, vilo, majhno, majhno ob dunavskem obrežju. Od Nussdorfa do Klosterneuburga jih je cela vojska. Hišica, lepo pisano barvana, s sobicami in zofami, s plažo, pač z vsem potrebnim. In tu je cela družinica. Pa doživite, da vam morda znana družina pošlje vabilo na obed in kopanje v svojo prijetno, poletno bivališče. Vi si seveda za odškodnino kupite škatlo slaščic za gospo ali pa šatulo finega tobaka za gospoda. Nato ste lepo v prijetni družbi tega in tega gospoda, oziroma gospe, pod žgocimi žarki celinskega solca.

Pa tudi v skupnih kopališčih imajo družine najeto eno ali dve kabini, ki jih opremijo in v njih preživljajo »Urlaub«.

So drugi, ki jih vleče gozd, letovišče. Nekako čudno se vam zazdi, ko v okoliških gozdovih najdete na tem ali onem drevesu tablo z napisom: »Okupirano za to in to sezono«. Nekje drugje je šotor, pa nato lesena hišica itd. Letovišče je moda, prava pristno dunajska, in zakaj bi ga ne uživali.

Dan za dnevno odhajajo vlak. Ta na morje, drugi v gore, k jezerom, letoviščem itd. Z vsakim vlakom odhajajo v trumah. Tolažit gredo hrepenenje, počitniško hrepenenje.

In oni, ki ostanejo? So mrki? Ne! Po prekrasnih parkih Dunaja tolažijo neuresničene želje. Bolj leni so, zamaknjeni v izletniške rubrike časopisov in listanje ilustriranih revij. A žalostni, obupani nepotolažljivi niso. Saj življenje je »Witz« ter gre s svojim korakom urno naprej. Kakor avtomobil! Naprej, naprej...

M. Rejce

Umetna državna prestolnica

Canberra je novopečena prestolnica Avstralije, ki so jo Avstranci z velikim navdušenjem zgradili, da onemogočijo ljubosumnost med svojimi velemedmi, ki drugo drugemu niso privoščila časti prestolnice. Mesto je bilo ustanovljeno l. 1927. in je stalo skoro 4 milijarde dolarjev; dobilo je tudi ime, vzeto iz jezika črnih praprebevalcev in izgledalo je, da se bo razvilo v velikem razmahu. Po načrtu so najprej postavili državno zbornico, ministrstva ter stav-

novanja za uradništvo, misleč da bo ljudski tok sam od sebe planil v novi kraj. Račun pa je bil prenaplavljen in danes je Canberra skoro isto tako pušča in prazna, kakor je bila prvo leto po ustanovitvi. Državni zbor že uvideva, da se je zaračunal in že se glase zahteve, naj se nerentabilno mesto spremeni v letovišče počitka želnih ljudi, vlada pa se naj preseli v Sydney. Puščave, samotne in mirne, kar vse so si želeli politiki in državniki, imajo zdaj več ko dovolj; razen državnih namestencev se je naselilo v novem mestu tako malo ljudi, da so ulice Canberre stranotno prazne in mrtve. Kakor je videti za ustanovitev mesta sicer zadostuje uradni odlok, da bi pa ustanova prosperovala in se razvijala, te sile na odlok nima. V tem pogledu so močnejše gospodarske in zemljepisne prilike.

Napetost med Turčijo in Perzijo

Levo: Gazi Mustafa Kemalpaša, predsednik turške republike. Desno: Riza Kan Pehlevi, perzijski šah.

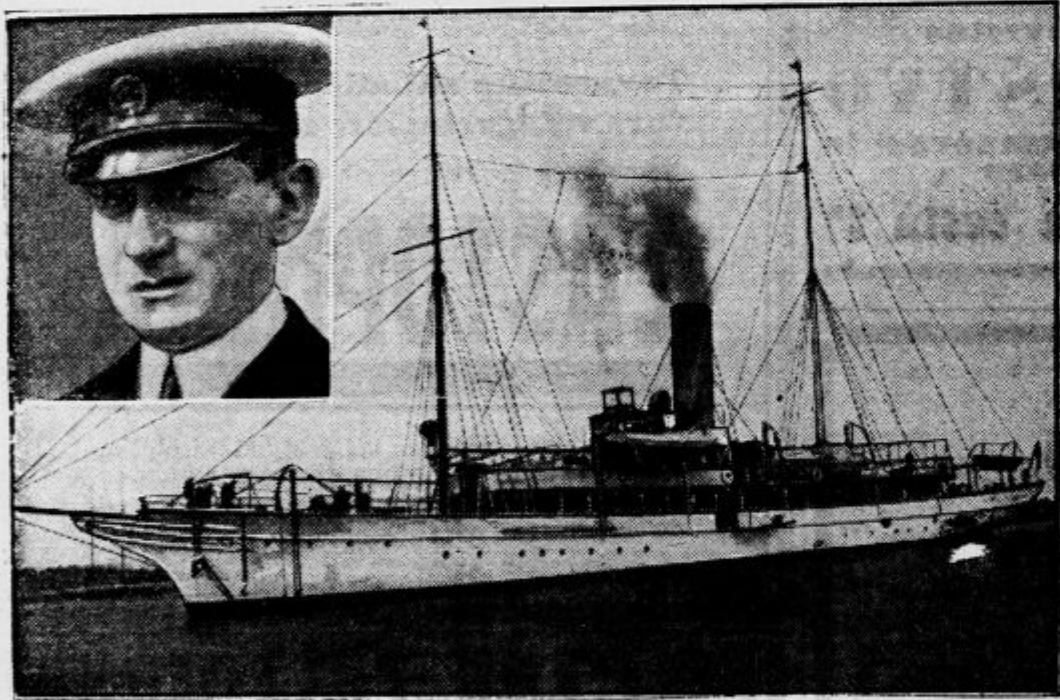
Turčijo ogražajo divji prašiči

Iz Male Azije prihajajo dan za dnem obupne tožbe poljedelcev nad novo nadlogo, ki se je po Anatoliji razpasla po odhodu Grkov. Ko so zmogovite Kemalove čete izgnale Grke iz njih tisočletnih bivališč, so se Turki sicer polastili zemlje in živine prejšnjega prebivalstva, le prašičev, ki so muslimanom nečiste živali, se ni nihče dotaknil. Izpustili so jih v svobodo, kjer so se kmalu prilagodile novemu življenju. Izpremešale so se z divjimi mris-

Nova moda? — Ne, marveč tihotapstvo

Prinašamo slike dveh podjetnih ameriških »dam«, ki tihotapita alkoholne pijače. Srednja je oblekla dolge spodnje hlače in si na hlačnicah priredila nekako miniaturno zalogo pijač. Bistrim očem stražnikov jo je izdalo dolgo mahadravo krilo, da so si ogledali nje čudne dražesti. Nekoliko osramočena je stopila pred fotografa. Druga, mlajša, ki si je nad kolena obesila lepe pločevinaste kanglice z opojno vsebino, pa se smehljala svoji iznajdljivosti. Slika na desni kaže isto tihotapstvo s spuščeni krili.

K požaru na Marconijevi jahti

Jahta »Elektro«, s katere je Marconi napravil nedavno senzacionalno reklamo za svojo družbo s tem, da je brezčično prižgal luči v Sydneyu, je te dni močno poškodovana požar. V vogalu levo: Marconi.

C. T.

Čudna operacija

Pozimi l. 1832. je prišel na Dunaj mlad Anglež, sir Henry V., si najel v oddaljenem hotelu več sob in dal prvi dan po svojem prihodu poklicati profesorja C., ki je bil ob tistem času najslavnejši kirurg na Dunaju.

Ob določenem uri je zdravnik prišel. Sir Henry je bil sam in je zaklenil vrata, ko je stopil gost v sobo. Nato je položil predse na mizo polno možno denarja in ostro nabit samokres ter rekel: »Slišal sem o vaši veliki spretnosti. Čujte zdaj moj predlog, nad katerim boste ostrmeli, in vedite, da sem se neomajno odločil, da ga izvršim. Hočem namreč, da mi pri tej priliki odrežete desno nogo pod kolonom. Če se vam operacija in zaceljenje dobro posrečita, je ta možna z vsa svojo bogato vsebino vaša; če boste pa oklevali ali če mi celo odbijete prošnjo, tedaj je en strel v tej dvocevni pištoli za vas, drugi pa zame. Odločite se!«

Prestrašen je vzkliknil zdravnik: »A vaše noge so vendar prav tako zdrave kakor moje!«

»O vaših nogah ne govoriva. Skratka iznebiti se hočem svojih nog.«

»Kako, ko niti nisem pripravljen! V to je treba instrumentov in še marsičesa drugega, česar v tem trenutku nimam pri sebi.«

»Za vse to je poskrbljeno,« je odvrnil sir Henry. »Vem, česa potrebujete za operacijo.«

To reki je razložil po mizi izvrstne instrumente in vse ostalo, kar rabijo operaterji.

»Vsekako morate poklicati svoje služabnike, da vas bodo držali,« je menil zdravnik.

»To lahko storim. Moj komorni sluga je izkušen ranocelniški pomočnik in vam lahko streže. Sicer pa ne bom niti trenil z očmi. Nikar se tedaj ne obotavljajte!«

Profesor C. je mislil, da se je Angležu zmešalo. A kaj mu je bilo storiti? Nadejal se je pomoči in pojasnila od slug, ki jih je sir Henry poklical, a ti so brez besede storili vse, kar jim je velel gospodar. Zato se je otrese vseh pomislekov in izvršil amputacijo desne noge.

Anglež res ni trenil z očmi in je z resničnim junaštvom preстал vse muke.

Rana se je brez nepriprave zacelila in sir Henry, ki si je pri spretnem mehaniku naročil umetno nogo iz lesa, je že čez dva meseca lahko zapustil cesarsko mesto.

Več mesecev je bilo minilo od tistih

dob, ko je profesor C. dobil z Angleškega tole pismo:

»V dolžnost si štejem, da vam pojasnim stvar, pri kateri ste bili prisiljeni so delovati in ki se vam je morala zdeti zelo čudna, če ne kar prismojena. Ko ste me zdravili, vam še nisem mogel po vedati svojih razlogov. Zdaj vam jih lahko razodenem; čeprav mi je mnenja drugih ljudi kaj malo mar, si vendar ne želim ostati norec v očeh moža, kateremu sem dolžnik za tolikšno uslugo.

Pred nekaj leti sem se v svoji domovini seznanil z mlado damo. Njena lepota, duhovitost in nežna ženstvenost so me kmalu tako očarale, da sem v dnu duše začutil, da zame brez nje ni sreče na zemlji.

Gospodična je bila brez sorodnikov, popolnoma sama svoja. Videl sem, da me srčno ljubi, in menec, da mojim željam ni zapreke, sem sklenil, da po vseh pravih poprosih za njeno roko. Predstavite si mojo bol in moj obup, ko mi je odgovorila, da ne more nikoli postati moja! Prosil sem, moledoval in zaklinjal okrutnico, naj mi pove vsaj razlog, zakaj se brani — vse zaman. Dolgo sem silil vanjo, a spet in spet mi je odgovarjala: »Dragi ste mi, spoštujem vas, da, tudi ljubim vas, a vaša ne bom nikoli!«

Naposled pa, ko sem ji nekega dne že

kar od sile milo prigovarjal, naj mi pove, zakaj me noče, je odvrnila po dolgem notranjem boju:

»Nu prav, ker tolikanj vztrajate — čujte to, kar je znano le majhnemu številu ljudi. Ko mi je bilo štirinajst let, sem tako nesrečno padla, da so mi morali odrezati desno nogo, nadomestiti jo z leseno, toli umetno izdelano, da nihče ne ugane, da ni prava. To je vzrok zakaj se nočem poročiti.«

Priznam, to odkritje mi je šlo v prvem trenutku tako do živega, da mi je kar beseda zastala v grlu. Kakor hitre sem se pa osvestil, sem rekel dragi deklici: »Če je to vaš edini razlog, tedaj vam s slovesno zatrdim, da vas s to umetno nogo prav tako iz dna srca ljubim, kakor da imate najlepšo dvojico naravnih nog na svetu.«

Tisočkrat sem ponovljal oboževalki to zatrdilo, ali ona je neomajno vztrajala, da hoče ostati neporočena. Kvečjemu bi se omožila s človekom, ki bi imel isto napako kakor ona. Če takega ne najde, tedaj hoče samica dočakati konca svojih dni.

Poznal sem trdnost njene volje. V skladu s tem sem storil svoj sklep. Kaj se je potem zgodilo na Dunaju, vam je znano.

Vrnil sem se k Leonori. Povedal sem

ji, kakšno žrtev sem si naložil zanjo in za srečo svojega srca. Videva je moja leseno nogo — in zdaj je moja neizrekljivo ljubljena žena.

Ce vam zdaj še zatrdim, da stojim na najvišjem vrhuncu človeške sreče in da je moja družica angel, tedaj me pač ne boste delj smatrali za bedaka.

Henry V.

Zanimiv jedilni list

Neki pariški odvetnik, ki zbira dokumente prešlih dni, ima v svoji zbirki tudi jedilni listek iz l. 1870., ko so Pariz oblegali zmagoviti Nemci. Pozimi je Parizonom pošla vsa hrana, da so morali uživati meso manj simpatičnih živali. Neki višji policijski činovnik je pozval na večerjo dne 17. novembra l. 1870. svoje goste in jim obetal na jedilnem listu naslednje prezapeljive jedi:

Juha iz konjske krvi, pasje ledičke, polnjene podgane z vinsko omako, pasje možgane, vino in likerje po volji.

Opazka na listu se glasi: »Prišlo je vseh 16 povablencev, med temi 8 dam; vsi so bili nenavadno zadovoljni z večerjo.«

Urejuje Davorin Ravljen, Izdaja za konzorcij »Jutra« Adolf Ribnikar, Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja Franc Jezeršek, Za inšeratni de' je odgovoren Alojzij Novak. Vsi v Ljubljani.

st

varniški, plavžarski
plinski. 10

TE

premog, d. d.,
na,
ta št. 15/L.

Svetovno znane originalne

Weck-ove čaše

In aparati za vkuhanje se dobe v sledečih
vele prodajalnicah: Celje: Jos. Jagodič; Maribor: Karl Lotz in Pinter & Lenard;

Glavna zaloga za Jugoslavijo: »FRUCTUS«
Ljubljana, Krekov trg 10. 60a